

gp.mk@gov.si

Številka: 62231-6/2017

Ljubljana, 18. avgust 2017

EVA 2017-3340-0004

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE

Gp.gs@gov.si

ZADEVA: Odlok o razglasitvi Ambienta Visoške in Debeljakove domačije na Visokem pri Poljanah za kulturni spomenik državnega pomena – predlog za obravnavo

1. Predlog sklepov vlade:

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13 in 32/16) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... sprejela naslednji

SKLEP:

1. Vlada Republike Slovenije sprejme Odlok o razglasitvi Ambienta Visoške in Debeljakove domačije na Visokem pri Poljanah za kulturni spomenik državnega pomena in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.
2. Vlada Republike Slovenije prek Državnega pravobranilstva Republike Slovenije pošlje odlok o razglasitvi pristojnemu zemljiškopravniškemu sodišču.

Mag. Lilijana Kozlovič
generalna sekretarka

Priloge:

- odlok in obrazložitev,
- obrazec 2,
- mnenje SVZ brez pripomb,
- mnenje MF brez pripomb.

Sklep prejmejo:

- Ministrstvo za kulturo, Maistrova 10, 1000 Ljubljana,
- Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje,
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Metelkova 4, 1000 Ljubljana,
- Državno pravobranilstvo Republike Slovenije, Šubičeva ulica 2, 1000 Ljubljana.

2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:

3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:		
mag. Ksenija Kovačec Naglič, generalna direktorica Direktorata za kulturno dediščino, MK, mag. Gojko Zupan, sekretar, Brigita Petek, podsekretarka.		
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:		
Odlok je pripravljen brez sodelovanja zunanjih strokovnjakov, razen strokovnjakov ZVKDS. Dodatnih stroškov za javnofinančna sredstva ni.		
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:		
5. Kratek povzetek gradiva:		
(Izpolnite samo, če ima gradivo več kakor pet strani.) V skladu z Zakonom o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) Vlada Republike Slovenije z odlokom razglasi enoto kulturne dediščine, ki ima izjemen pomen za Republiko Slovenijo. Ambient Visoške in Debeljakove domačije na Visokem je izjemen dosežek človekovega bivanja, ustvarjanja in kot tak izjemnega pomena za vso državo, zato ga je treba zaščititi s statusom kulturnega spomenika državnega pomena, kakor je predlagala in utemeljila pristojna strokovna organizacija Zavod za varstvo kulturne dediščine, OE Ljubljana.		
6. Presoja posledic za:		
a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	DA/NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	DA/NE
c)	administrativne posledice	DA/NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	DA/NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	DA/NE
e)	socialno področje	DA/NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"> – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij 	DA/NE
7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR: (Samo, če izberete DA pod točko 6.a.)		

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)		Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
V zvezi s predlaganim vladnim gradivom se navedejo predvidene spremembe (povečanje, zmanjšanje):				
<ul style="list-style-type: none"> – prihodkov državnega proračuna in občinskih proračunov, – odhodkov državnega proračuna, ki niso načrtovani na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov, – obveznosti za druga javnofinančna sredstva (drugi viri), ki niso načrtovana na ukrepih 				

oziroma projektih sprejetih proračunov.

II. Finančne posledice za državni proračun

Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:

II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:

Navedejo se proračunski uporabnik, ki financira projekt oziroma ukrep; projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in proračunske postavke (kot proračunski vir financiranja), na katerih so v celoti ali delno zagotovljene pravice porabe (v tem primeru je nujna povezava s točko II.b). Pri uvrstitvi novega projekta oziroma ukrepa v načrt razvojnih programov se navedejo:

- proračunski uporabnik, ki bo financiral novi projekt oziroma ukrep,
- projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in
- proračunske postavke.

Za zagotovitev pravic porabe na proračunskih postavkah, s katerih se bo financiral novi projekt oziroma ukrep, je treba izpolniti tudi točko II.b, saj je za novi projekt oziroma ukrep mogoče zagotoviti pravice porabe le s prerazporeditvijo s proračunskih postavk, s katerih se financirajo že sprejeti oziroma veljavni projekti in ukrepi.

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:

Navedejo se proračunski uporabniki, sprejeti (veljavni) ukrepi oziroma projekti, ki jih proračunski uporabnik izvaja, in proračunske postavke tega proračunskega uporabnika, ki so v dinamiki teh projektov oziroma ukrepov ter s katerih se bodo s prerazporeditvijo zagotovile pravice porabe za dodatne aktivnosti pri obstoječih projektih oziroma ukrepih ali novih projektih oziroma ukrepih, navedenih v točki II.a.

II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:

Če se povečani odhodki (pravice porabe) ne bodo zagotovili tako, kot je določeno v točkah II.a in II.b, je povečanje odhodkov in izdatkov proračuna mogoče na podlagi zakona, ki ureja izvrševanje državnega proračuna (npr. priliv namenskih sredstev EU). Ukrepanje ob zmanjšanju prihodkov in prejemkov proračuna je določeno z zakonom, ki ureja javne finance, in zakonom, ki ureja izvrševanje državnega proračuna.

7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:

Odlok nima finančnih posledic.

Kratka obrazložitev

Odlok določa izjemnost kulturnega spomenika na podlagi strokovnega vrednotenja, kar nima finančnih posledic.

8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:

Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:

- pristojnosti občin,
- delovanje občin,
- financiranje občin.

DA/NE

Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:

- Skupnosti občin Slovenije: DA/NE
- Združenju občin Slovenije: DA/NE
- Združenju mestnih občin Slovenije: DA/NE

Občine imajo po zakonu pristojnost, da same razglasijo spomenike lokalnega pomena. Razglasjanje spomenikov državnega pomena pa je pristojnost Vlade RS. Besedilo je usklajeno z občino Gorenja vas Poljane, ki je dala tudi pobudo za razglasitev tega ambienta in s sosednjo občino Škofja Loka.

Občina, ki je solastnica spomenika, se z razglasitvijo strinja in jo podpira.

Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:

- v celoti,
- večinoma,
- delno,
- niso bili upoštevani.

Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani.

9. Predstavitev sodelovanja javnosti:

Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:

DA/NE

(Če je odgovor NE, navedite, zakaj ni bilo objavljeno.)

V pripravo izhodišč odloka so bili predhodno vključeni: lastniki območja, predstavniki občine in strokovnjaki.

(Če je odgovor DA, navedite:

Datum objave:

Javnost je bila vključena v pripravo gradiva v skladu z Zakonom o ..., kar je navedeno v predlogu predpisa.)

10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:

DA/NE

11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:

DA/NE

Anton Peršak
minister

PRILOGA 3 (jedro gradiva):

- odlok z obrazložitvijo

PREDLOG
EVA: 2017-3340-0004

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13 in 32/16) izdaja Vlada Republike Slovenije

O D L O K
o razglasitvi Ambienta Visoške in Debeljakove domačije
na Visokem pri Poljanah
za kulturni spomenik državnega pomena

1. člen

(1) Za kulturni spomenik državnega pomena se razglasi enota dediščine: Visoko pri Poljanah – Ambient Visoške in Debeljakove domačije (EŠD 4355) skupaj s stavbami, spomenikom pisatelju Ivanu Tavčarju in Tavčarjevo grobnico, ki so neločljivi del tega ambienta.

(2) Ambient Visoške in Debeljakove domačije ima izjemen kulturni in družbeni pomen za Republiko Slovenijo in posebno kulturno vrednost kot izrazit dosežek človekove ustvarjalnosti in sobivanja v naravnem okolju ter je pomemben del prostora in dediščine Republike Slovenije. Ambient je kulturni spomenik s krajinsko-arhitekturnimi, arhitekturnimi, etnološkimi, umetnostnozgodovinskimi, zgodovinskimi in simbolnimi vrednotami.

(3) Ambient Visoške in Debeljakove domačije je varovan zato, da se ohrani izvorno oblikovan prostor kot kulturna vrednota. Razglasitev omogoča boljše celostno prepoznavnost kulturnega spomenika, spodbuja primerno rabo in poudarja simbolni pomen celote.

2. člen

(1) Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev Ambienta Visoške in Debeljakove domačije za spomenik državnega pomena, so:

- izjemna, vizualno skladna umestitev objektov Visoške in Debeljakove domačije v prostor, oplemenitena z izpričano neprekinjeno kmetijsko rabo od 13. stoletja do danes,
- izoblikovan in ohranjen zaokroženi ambient z visoko stopnjo sožitja med kulturno rabo in naravnimi značilnostmi prostora,
- skrbno premišljeni mikrolokaciji obeh domačij, dvignjeni nad desni breg Poljanske Sore tako, da ju vodostaj ob poplavih ne ogroža,
- posebna strukturna vrednost, opredmetena s prostorskimi razmerji dveh zrcalno postavljenih domačij, ki sta bili med najpomembnejšimi kmečkimi gospodarstvi Poljanske doline med 17. in 19. stoletjem,
- arhitektura objektov kot materializirana priča vrhunca gospodarske in duhovne moči najbogatejšega kmečkega sloja v drugi polovici 18. stoletja, ki je neločljivo povezana z neposredno okolico, odprtim prostorom s travniki in zemljišči, členjenimi s posameznimi okrasnimi in sadnimi drevesi,
- Visoška domačija je bila dom pomembnih osebnosti z visokim družbenim položajem, ugledom in pomembno zgodovinsko vlogo za Poljansko dolino in Slovenijo,
- Visoška domačija je bila zadnji dom slovenskega pisatelja, odvetnika, politika in časnikarja dr. Ivana Tavčarja, čigar grobnica je ob gozdnem robu nad domačijo.

(2) Varovane sestavine kulturnega spomenika so:

- krajinsko-arhitekturna ureditev in veduta območja z domačijama, polji in travniki nad desnim bregom Poljanske Sore in odprtimi pogledi proti cerkvi sv. Volbenka,
- krajinska zgradba z reliefnimi značilnostmi, parcelacijo, gozdnimi in kmetijskimi zemljišči, komunikacijsko mrežo in razmerji med naravnimi in grajenimi sestavinami,
- mikrolokacija in kompozicijska zasnova obeh domačij in njunega zunanjega prostora,
- mikrolokacija grobnice in spomenika pisatelju Ivanu Tavčarju ter lokacija nekdanjega mlina in žage,
- vse grajene in likovne sestavine bivalnih, gospodarskih in spominskih objektov obeh domačij, vključno z vodnjakom in ostanki sušilnice,
- avtohtoni gradbeni materiali, zlasti lokalni kamen in les.

(3) Kulturni spomenik obsega nepremičnine: stavbe št. 40, 41, 48, 49, 94, 97, 98, 174, vse k. o. 2041 Visoko; parcele št. *43, *49, *52, *53, *61, *62, *67, 343/1, 343/2, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 355/4 (severni del parcele do jugovzhodnega vogala parcele št. 349, k. o. 2041 Visoko), 356, 358, 359/1, 359/2, 361, 362, 364, 365, 368, 372/1, 372/2, 373, 374, 375, 377, 379, 380/1 (severni del parcele do severnega vogala parcele št. 383, k. o. 2041 Visoko), 380/2, 380/3, 381/1, 381/2, 388/2, 388/5, 397/1, 397/4 (zahodni del parcele do parcele št. 397/20, k. o. 2041 Visoko), 397/8 (osrednji del parcele do severnega vogala parcele št. 383, k. o. 2041 Visoko), 398/2, 400 (severni del parcele do jugozahodnega vogala parcele št. 388/2, k. o. 2041 Visoko), 410, vse k. o. 2041 Visoko.

(4) Vplivno območje kulturnega spomenika obsega nepremičnine: parcele št. *68, 336/1, 336/2, 336/3, 336/4, 337, 338/1, 338/2, 339/1, 339/2, 340/1, 340/2, 340/3, 355/1, 355/10, 355/3, 355/4 (osrednji in južni del parcele od jugovzhodnega vogala parcele št. 349, k. o. 2041 Visoko), 355/5, 355/6, 355/9, 371, 380/1 (južni del parcele od severnega vogala parcele št. 383, k. o. 2041 Visoko), 383, 388/1, 388/10, 388/3, 388/4, 388/6, 388/7, 388/8, 388/9, 391/1, 391/2, 397/15, 397/16 (zahodni del parcele do jugovzhodnega vogala parcele št. 338/2, k. o. 2041 Visoko), 397/20, 397/21, 397/4 (osrednji in vzhodni del parcele od parcele št. 397/20, k. o. 2041 Visoko), 397/6, 397/8 (del parcele med severnim vogalom parcele št. 383 in jugozahodnim vogalom parcele št. 388/3, obe k. o. 2041 Visoko), 398/1 (del parcele med parcelama št. 398/3 in 334/3, obe k. o. 2041 Visoko), 398/3, 400 (osrednji del parcele od jugozahodnega vogala parcele št. 388/2 do severnega vogala parcele št. 392/1, obe k. o. 2041 Visoko), vse k. o. 2041 Visoko.

3. člen

(1) V okviru Ambienta Visoške in Debeljakove domačije se za kulturni spomenik državnega pomena razglasi enota dediščine Visoko pri Poljanah - Visoška domačija (EŠD 824).

(2) Enota iz prejšnjega odstavka je kulturni spomenik s krajinskimi, arhitekturnimi, etnološkimi in zgodovinskimi vrednotami.

(3) Vrednote, ki poleg tistih, navedenih v prvem odstavku 2. člena tega odloka, utemeljujejo razglasitev Visoške (Tavčarjeve) domačije za kulturni spomenik državnega pomena, so:

- izjemen prostorski položaj vseh objektov znotraj kulturne krajine s poudarjeno zrcalno lego nasproti postavljene Debeljakove domačije,
- stalna poselitev, izpričana od 13. do sredine 20. stoletja,
- stavbna zasnova nekdanj samostojne kašče je domnevno iz 17. stoletja, v kmečki dvorec je bila dozidana in delno nadgrajena od sredine 18. do sredine 19. stoletja (1851),
- gospodarsko poslopje so v letu 1824 povečali in ponovno dogradili leta 1877. Leseni toplar je bil postavljen leta 1863 na mestu starejšega,
- kmečki dvorec je bil dom pomembnih osebnosti, zlasti družine Tavčar in pred tem Kalanove rodbine.

(4) Varovane sestavine kulturnega spomenika so:

- osnovna prostorska umeščenenost objektov in dostopnih poti,
- osnovna višinska in tlorisna zasnova vseh objektov,
- strešni nakloni in enotna, priporočena kritina iz betonskih špičakov na vseh objektih,
- fasade kmečkega dvorca in gospodarskega poslopja s kamnitimi detajli in poslikavo,
- vhodni portal s stopniščem, stenske poslikave in štukature v kmečkem dvorcu,
- izvirno stavbno pohišstvo v nadstropju kmečkega dvorca,
- obokani kletni prostori hiše dvorca in obokani hlev v pritličju gospodarskega poslopja,
- konstrukcija in oblika lesenega toplarja,
- vodnjak in ostanki sušilnice,
- ohranjanje spomina na Kalanov rod in družino Tavčar ter druge lastnike domačije.

(5) Kulturni spomenik obsega nepremičnine: stavbe št. 40, 48, 49, vse k. o. 2041 Visoko; parcele št. *43, *62, 344 (trikotni del parcele med parcelama št. 364 in 397/8, obe k. o. 2041 Visoko), 362, 364, 397/8 (osrednji del parcele med jugozahodnim vogalom parcele št. *43 in vzhodnim vogalom trikotnega dela parcele št. 344, obe k. o. 2041 Visoko), vse k. o. 2041 Visoko.

4. člen

(1) V okviru Ambianta Visoške in Debeljakove domačije se za kulturni spomenik državnega pomena razglasi enota dediščine Visoko pri Poljanah – Debeljakova domačija (EŠD 9586).

(2) Enota iz prejšnjega odstavka je kulturni spomenik s krajinskimi, etnološkimi in arhitekturnimi vrednotami.

(3) Vrednote, ki poleg tistih, navedenih v prvem odstavku 2. člena tega odloka, utemeljujejo razglasitev Debeljakove domačije za kulturni spomenik državnega pomena, so:

- izjemen prostorski položaj vseh objektov v usklajenem razmerju z Visoško domačijo,
- stalna poselitev, izpričana od 13. stoletja do danes,
- sledljiv stavbni razvoj domačije od 17. do sredine 19. stoletja, ki jo sestavljajo vzporedno stoječa nadstropna kmečka hiša in gospodarsko poslopje, nadstropna kašča s pomožnim objektom in leseni toplar,
- objekti domačije so regionalno značilen tip profanega stavbarstva,
- ohranjena primarna kmetijska dejavnost z dodano turistično dejavnostjo.

(4) Varovane sestavine kulturnega spomenika so:

- osnovna prostorska umeščenenost objektov,
- osnovna višinska in tlorisna zasnova vseh objektov,
- primarna in dopolnilne dejavnosti kmečkega gospodarstva,
- vse ohranjene izvirne arhitekturne prvine vseh objektov,
- strehe z značilnimi nakloni in kritino na vseh objektih,
- tlorisna zasnova stanovanjske hiše,
- fasada s kamnitimi detajli in vhodni portal,
- restavrirane poslikave na pročelju,
- notranjost in zunanost gospodarskega poslopja – hleva s senikom,
- lega, konstrukcija in oblika lesenega kozolca,
- povezovalni zid med objektoma in manjše gospodarsko poslopje,
- zunanost kašče.

(5) Kulturni spomenik obsega nepremičnine: stavbe št. 41, 94, 97, 98, 174, vse k. o. 2041 Visoko; parcele št. *49, *61, 347 (del parcele ob severnem robu parcele št. *61, k. o. 2041 Visoko), 397/8 (vzhodni del parcele od severozahodnega vogala parcele št. *61, k. o. 2041 Visoko), vse k. o. 2041 Visoko.

5. člen

(1) V okviru Ambienta Visoške in Debeljakove domačije se za kulturni spomenik državnega pomena razglasi enota dediščine Visoko pri Poljanah – Spomenik Ivanu Tavčarju (EŠD 30271).

(2) Enota iz prvega odstavka je kulturni spomenik z umetnostnozgodovinskimi in zgodovinskimi vrednotami.

(3) Vrednoti, ki poleg tistih, navedenih v prvem odstavku 2. člena tega odloka, utemeljujeta razglasitev spomenika Ivanu Tavčarju za kulturni spomenik državnega pomena, sta:

- spomenik, postavljen leta 1957, je likovno najkakovostnejši spomenik pisatelju Ivanu Tavčarju (1851–1923),
- je edini znani celopostavni kip pisatelja in med najbolj znanimi javnimi deli akademskega kiparja Jakoba Savinška (1922–1961).

(4) Varovane sestavine kulturnega spomenika so:

- lokacija in postavev javnega spomenika ob skupini dreves na zahodni strani domačije,
- orientacija javnega spomenika v smeri rojstnega kraja in podstavek ter krožno tlakovanje okoli kipa,
- bronasti kip.

(5) Spomenik obsega nepremičnine: parcelo št. 365, k. o. 2041 Visoko.

6. člen

(1) V okviru Ambienta Visoške in Debeljakove domačije se za kulturni spomenik državnega pomena razglasi enota dediščine: Visoko pri Poljanah – Grobnica družine Tavčar (EŠD 30270).

(2) Enota iz prejšnjega odstavka je kulturni spomenik z zgodovinskimi vrednotami.

(3) Vrednota, ki poleg tistih, navedenih v prvem odstavku 2. člena, utemeljuje razglasitev grobnice družine Tavčar za kulturni spomenik državnega pomena, je:

- neogotska kapela je grobnica družine Tavčar, katere člani so pomembno sooblikovali slovensko kulturno in politično zgodovino Slovenije.

(4) Varovane sestavine spomenika so:

- lokacija, osnovna višinska in tlorisna zasnova kapele,
- notranja in zunanja podoba kapele,
- grobnica,
- dostopna pot.

(5) Spomenik obsega nepremičnine: parceli št. *67, 410, obe k. o. 2041 Visoko.

7. člen

(1) Meje spomenikov in njihovega vplivnega območja so določene na digitalnem katastrskem načrtu (uveljavljen 24. junija 2003, Uradni list RS, št. 65/03; datoteka z dne 1. marca 2017; izvorno merilo 1 : 2880) ter vrisane na temeljnem topografskem načrtu v merilu 1 : 5000.

(2) Izvirnike načrtov iz prejšnjega odstavka hranita ministrstvo, pristojno za kulturno dediščino, in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljnjem besedilu: zavod).

8. člen

Za kulturne spomenike velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje in redno vzdrževanje varovanih sestavin spomenikov, navedenih v 2., 3., 4., 5 in 6. členu v celoti, v njihovi izvirnosti in neokrnjenosti (gabaritov, oblike, lege, materialov, konstrukcij, struktur in barvne podobe),
- ohranjanje oblikovanih sestavin odprtega prostora, prostorsko usklajenega součinkovanja vseh objektov ambienta, vedut nanj in iz njega na okolico, zlasti v smeri cerkve sv. Volbenka,
- ohranjanje sedanje namenske rabe prostora in ustrezne primarno osnovne rabe objektov,
- namenska raba prostora se lahko spremeni le za posege, ki so z odlokom dovoljeni in sicer v postopku sprememb in dopolnitev OPN Škofja Loka,
- strokovno vzdrževanje in redno obnavljanje vseh grajenih sestavin,
- strokovno vzdrževanje in obnavljanje vseh naravnih sestavin s poudarkom na arboristični negi posameznih dreves,
- prepovedano je postavljanje ali gradnja dodatnih stalnih ali začasnih objektov in nosilcev reklam ali drugih oznak, razen kadar so ti nujni za učinkovito ohranjanje in predstavitev ter delovanje spomenika ali njegovih delov,
- zagotovitev vkopa obstoječega električnega voda,
- zagotavljanje dostopa javnosti v obsegu, ki ne ogroža varovanja spomenika ter pravic in dejavnosti lastnikov,
- v primeru okrnitve spomenika je treba zagotoviti vrnitev v prvotno stanje po navodilih konservatorjev in v breme povzročitelja,
- posegi za gradnjo in vzdrževanje gospodarske javne infrastrukture in prometne infrastrukture so izjemoma dovoljeni s predhodno določenimi kulturnovarstvenimi pogoji in s soglasjem zavoda, kadar se s posegi dopolnjuje varovanje objektov, prostora in ustreznega namena,
- pri zagotavljanju dostopa gibalno oviranim osebam je treba ohranjati varovane sestavine spomenika,
- mogoča je rekonstrukcija sušilnice ter objekta nekdanjega mlina in žage,
- mogoča je umestitev gospodarskega poslopja za delovanje Debeljakove domačije,
- mogoča je rekonstrukcija travnatega teniškega igrišča za prikaz nekdanjega načina igranja tenisa.

9. člen

Za vplivno območje velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje strukture in prostorskih razmerij območja,
- prepoved pozidave in gradnje gozdnih vlak,
- ohranjanje gozdnega roba,
- preprečevanje zaraščanja ali pozidave travniških površin,
- posegi za gradnjo in vzdrževanje gospodarske javne infrastrukture in prometne infrastrukture so izjemoma dovoljeni s predhodno določenimi kulturnovarstvenimi pogoji in s soglasjem zavoda, kadar se s posegi dopolnjuje varovanje objektov, prostora in ustreznega namena,
- namenska raba prostora se lahko spremeni le za posege, ki so z odlokom dovoljeni in sicer v postopku sprememb in dopolnitev OPN Škofja Loka.

10. člen

Za vse posege v kulturne spomenike in vplivno območje, razen če zakon ne določa drugače, je treba predhodno izpolniti kulturnovarstvene pogoje in pridobiti kulturnovarstveno soglasje zavoda.

11. člen

Lastnik ali upravljavec kulturnega spomenika izvaja naloge na podlagi načrta upravljanja, ki ga pripravi s strokovno pomočjo zavoda.

12. člen

(1) Kulturni spomeniki se označijo s predpisanimi oznakami, ki so oblikovane in pritrjene na posamezni objekt tako, da ne krnijo likovne podobe ali delov spomenika.

(2) Število in mikrolokacijo oznak določita v soglasju zavod in lastnik ali upravljavec.

13. člen

Izvajanje tega odloka nadzira inšpektorat, pristojen za kulturno dediščino.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

14. člen

Pristojno sodišče po uradni dolžnosti v zemljiški knjigi zaznamuje status kulturnega spomenika na nepremičninah, navedenih v tretjem odstavku 2. člena tega odloka.

15. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št.

Ljubljana, ...

EVA: 2017-3340-0004

Vlada Republike Slovenije
dr. Miroslav Cerar
predsednik

OBRAZLOŽITEV

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13 in 32/16) v 12. in 13. členu predpisuje način razglašanja kulturnih spomenikov.

12. člen (razglasitev nepremičnega spomenika):

(1) *Zavod pripravi predlog za razglasitev spomenika po lastni presoji ali na pobudo koga drugega. Če zavod zavrne pobudo za razglasitev, mora pobudnika seznaniti s svojo odločitvijo in z razlogi zanjo.*

(2) *Zavod mora o pripravi predloga za razglasitev seznaniti lastnike dediščine, ki naj bi se razglasila za spomenik, ter jim dati možnost, da podajo svoje mnenje v zvezi z razglasitvijo. Lastniki se obveščajo praviloma po pošti ali z javnim naznanilom, če je ta način zaradi večjega števila, težke dosegljivosti ali neznanega naslova primernejši (npr. na nepremičnini, katere razglasitev se predlaga, v uradnem glasilu, v sredstvih javnega obveščanja ali na drug primeren način). Kadar se izvede javna obravnava, obveščanje lastnikov v skladu s tem odstavkom ni potrebno.*

(3) *Zavod mora izvesti javno obravnavo, če gre za razglasitev spomeniškega območja. O javni obravnavi se javnost obvesti z objavo datuma obravnave, načinom dostopnosti gradiv, rokov za podajo mnenj in navedbo organa, ki mnenja sprejema. Obvestilo o obravnavi se objavi v vsaj enem javnem sredstvu obveščanja najmanj deset dni pred javno obravnavo. V času do javne obravnave mora biti zagotovljen javen dostop do gradiv, ki so predmet javne obravnave.*

(4) *Na javni obravnavi se predstavijo razlogi za razglasitev, osnutek akta o razglasitvi in kartografska dokumentacija. Vsakdo ima možnost, da ustno ali pisno poda svoje mnenje v zvezi z razglasitvijo. Zavod se mora do mnenj opredeliti.*

(5) *Postopek razglasitve spomenika lokalnega pomena vodi pristojni organ pokrajine ali občine ob smiselni uporabi določb drugega do četrtega odstavka tega člena. Predlog za razglasitev spomenika lokalnega pomena pripravi zavod.*

13. člen (akt o razglasitvi):

(1) *Spomenik državnega pomena se razglasi z aktom vlade, spomenik lokalnega pomena pa z odlokom predstavniškega organa pokrajine ali občine (v nadaljnjem besedilu: akt o razglasitvi).*

(2) *Akt o razglasitvi obsega zlasti:*

– *identifikacijo spomenika, vključno z določitvijo meje spomenika tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru,*

– *vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik,*

– *varstveni režim spomenika,*

– *vplivno območje, kadar je to zaradi zagotavljanja prostorske celovitosti spomenika potrebno, vključno z določitvijo meje vplivnega območja tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru,*

– *varstveni režim v vplivnem območju,*

– *morebitno obveznost javne dostopnosti spomenika,*

– *zahteve glede upravljanja ter morebitno obveznost sprejema načrta upravljanja in*

– *inventarno knjigo premičnin, ki so sestavni del spomenika, kadar je to potrebno.*

(3) *Na podlagi akta o razglasitvi se pravni status nepremičnega spomenika in njegovega vplivnega območja, če je to določeno z aktom o razglasitvi, zaznamuje v zemljiški knjigi kot zaznamba nepremičnega spomenika. Organ, ki je spomenik razglasil, pošlje akt o razglasitvi na pristojno zemljiško knjigo. Vpis nepremičnega spomenika v zemljiško knjigo se opravi po uradni dolžnosti.*

(4) *Zaznamba nepremičnega spomenika v zemljiško knjigo se ne izvede za spomeniška območja, razen v delih, ki obsegajo arheološka najdišča ali v delih, kjer zahtevo za zaznambo določi akt o razglasitvi.*

2. Rok za izdajo uredbe, določen z zakonom

Zakon ne določa rokov za izdajo odloka.

Splošna obrazložitev

Zavod za varstvo kulture dediščine Slovenije, OE Ljubljana, je na pobudo občine Gorenja vas Poljane pripravil strokovni predlog za razglasitev Ambianta Visoške in Debeljakove domačije na Visokem pri Poljanah za kulturni spomenik državnega pomena. Na podlagi celostnega ovrednotenja je Ministrstvo za kulturo ugotovilo, da ima imenovana enota kulturne dediščine lastnosti spomenika državnega pomena.

Ministrstvo za kulturo je pripravilo osnutek akta o razglasitvi. Osnutek odloka je zavod poslal predstavnikom lastnika, ki so bili prek sekretariata vlade s posebnim dopisom 62000-1/2014/4 z dne 4. 4. 2017 obveščeni, da na Ministrstvu za kulturo poteka postopek za razglasitev za kulturni spomenik državnega pomena. Do 19. junija 2017, torej v mesecu dni in pol, je ZVKDS prejel pozitiven odgovor Ministrstva za infrastrukturo, DRSI Službe za pravne in splošne zadeve (št. 71105-102/2017-2). Zavod je upošteval tudi pripombe občin Škofja Loka in Gorenja vas-Poljane ter je 11. julija 2017 z dopisom št. 6224-0020/2016-16-PJB posredoval dopolnitve za predlog odloka, ki so bile v celoti povzete. Drugi lastniki niso poslali pripomb, zato velja, da se s predlogom odloka strinjajo in razglasitev podpirajo.

Strokovna obrazložitev

Na predlog Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območne enote Ljubljana, je Ministrstvo za kulturo ugotovilo, da je enota dediščine Visoko pri Poljanah – Ambient Visoške in Debeljakove domačije (EŠD 4355) skupaj s stavbami obeh domačij, javnim spomenikom in Tavčarjevo grobnico, ki so neločljivi del ambianta in so bili oblikovani v skladu z razvojem kulturne krajine, kulturni spomenik izjemnega pomena za Republiko Slovenijo.

Izjemna prostorska organizacija kulturne krajine v povezavi z dvema kmetijama zaselka Visoko pri Poljanah je ohranjen na jasi, na ježi nad desnim bregom Poljanske Sore, pod gričem s cerkvijo sv. Volbenka (Bolfenka). Dominanta in zgodovinsko pomembnejša je Visoška (Tavčarjeva ali Kalanova domačija). Za obe domačiji, tudi za Debeljakovo (ali Krničnkovo) raziskovalci na podlagi podatkov iz freisinških urbarjev dokazujejo poselitev in ohranjanje namembnosti najmanj od 13. stoletja naprej. Popis iz leta 1291 na Visokem omenja tri grunte v lasti treh podložnih kmetov. Leta 1650 dva grunta prevzame prvi iz rodu Kalanov Filip Kalan, (1628–1703). Za njim se je na Visokem zvrstilo še deset rodov Kalanov. Ti so večkrat preurejali in dozidavali Kalanov dvorec. Hišo in gospodarsko poslopje je v času od 1824 do 1877 dopolnil in dozidal Janez Kalan. Ob nadstropnem in podkletenem dvorcu je bil vzporedno postavljen za tedanje čase sodoben obokan hlev s senikom v nadstropju. Rod Kalanov je gospodaril na Visokem več kakor dvesto let. Bili so fevdalno odvisni kmetje, vendar so se zaradi trgovanja z vinom in županovanja dvignili med premožnejše. Zadnja potomka Kalanov, Ana, je svoje posestvo leta 1893 prodala domačinu iz bližnjih Poljan, slovenskemu pisatelju in liberalnemu politiku Ivanu Tavčarju (Poljane na Škofjo Loko, 28. avgusta 1851–Ljubljana, 19. februarja 1923). Tavčarji so kupili posestvo z vsem inventarjem. Ivan Tavčar je o prvotnih lastnikih Kalanih napisal Visoško kroniko, enega najbolj znanih slovenskih zgodovinskih romanov. Osnovna, tj. kmetijska dejavnost se je nadaljevala tudi pod Tavčarjem, vendar so jo namesto hlapcev izvajali oskrbniki in posli, ki so bili iz okolice Krke na Dolenjskem. Kmetijske površine so se začele zaraščati z gozdom in do druge svetovne vojne so se polja s 46 % površin (leta 1875) zmanjšala na 18 %. Zakonca Tavčar sta v življenje in gospodarjenje na Visokem vnašala novosti, ki kažejo njuno razdvojenost med kmečkimi koreninami in tradicijo na eni strani ter meščanstvom in nemškimi vzori urejanja krajine dvorcev z začetka 19. stoletja na drugi strani. Leta 1897 sta na Visokem postavila prvo igrišče za tenis v Sloveniji. Visoko je postalo družabno središče, kamor sta vabila znance in ugledneže iz tedanjega političnega, kulturnega in prosvetnega okolja. Pisateljeva žena Franja, roj. Košenini (Ljubljana, 8. februar 1868–Ljubljana, 8. april 1938), je bila narodna buditeljica, mecenka, dvorna dama in mati petih otrok (Ivan, Fran, Ante, Josipina - Pipa, Igor). Na posestvu je gospodarila tudi po pisateljevi smrti. Na robu gozda, na koncu drevoreda, so postavili še neogotsko kapelo z družinsko grobnico. Zakonca Tavčar, nekateri njuni otroci in vnuki so pokopani v družinski grobnici. V kapeli je stal do kraja aprila 2014 tudi portretni doprsni kip pisatelja, domnevno delo Ivana Zajca.

Po drugi svetovni vojni je država nacionalizirala večino gozdnih zemljišč in Tavčarjevi dediči posestva brez gozda niso mogli več vzdrževati, zato so leta 1964 vse prodali občini Škofja Loka. Gozd je upravljalo gozdno gospodarstvo, kmetijska zemljišča s površino 8,5 ha in vsa poslopja je občina leta 1966 prodala kmetu Mirku Šinkovcu. Ta je v času svojega gospodarjenja na Visokem zgradil nov vodovod in napeljal pitno vodo iz en kilometer oddaljenega studenca. V hlevu je poglobil tla in prostor preuredil za konjerejo. Na travnikih je uredil konjsko dirkališče, saj je želel kmetijo urediti za komercialni konjeniški turizem. V dvorcu je obnovil tlake, kuhinjo in stranišča ter prostore uredil za gostinsko dejavnost. Po smrti druge žene Mirka Šinkovca je občina posestvo leta 1985 spet odkupila. Po naročilu občine je Fakulteta za arhitekturo izdelala načrt prenove. Denar so prispevala različna podjetja; podjetje Alpetour pa naj bi postalo najemnik.

Visoško domačijo danes sestavljajo le trije objekti: vzporedno stoječi nadstropna hiša, gospodarsko poslopje in kozolec toplar. K prvotno samostojni zidani kašči z zasnovo iz sredine 18. stoletja je bil do leta 1824 prizidan stanovanjski del. Leta 1851 je bilo verjetno dograjeno tudi nadstropje ali pa so bile samo preoblikovane fasade v skladu z okusom in trendi sredine 19. stoletja s pilastri, profiliranimi okenskimi okvirji in mrežami. Vgrajen je bil nov portal z vratnicami in pozidano je bilo kamnito stopnišče. Gospodarsko poslopje je nastajalo od leta 1824 do 1877. Lesen kozolec toplar je leta 1863 nadomestil prvotnega.

V letih 1987–1989 uspešno začeta prenova dvorca ni bila dokončana, obnovljena je bila celotna fasada s prezentirano zgodnjo gradbeno fazo prvotne kašče, v notranjosti so bile odstranjene vse lesene medetažne konstrukcije in izvedene armiranobetonske, izdelano je bilo novo ostrešje in delno na novo pozidano gospodarsko poslopje. Od leta 2013 do 2016 je bilo obnovljeno skoraj celotno pritličje in v njem so postavili manjše muzejske zbirke.

Posestvo je po drugi svetovni vojni postalo družbena lastnina. Občina ga je leta 1966 prodala. Menjavali so se različni ponudniki gostinskih storitev. V njem so načrtovali večje gostišče, prenočišča, šolo za ravnatelje. Nobena od idej ni bila uresničena v celoti. Tavčarjev dvorec je bil obnovljen v letih od 1987 do 1989 in delno znova leta 2012 s sredstvi občine Gorenja vas Poljane. V objektu sta manjši gostinski lokal in spominska soba družine Tavčar. Del ohranjenega pohištva iz dvorca je shranjen v zbirkah Loškega muzeja. Izvirnega pohištva v objektu ni, zato poseben popis premične opreme ni potreben.

Na zahodni strani dvorca je ob skupini dreves postavljen spomenik pisatelja. Sedečo celopostavno bronasto figuro je oblikoval kipar Jakob Savinšek (pomočnik je bil kipar Julijan Renko). Naročilo je dobil po zmagi na manjšem natečaju. Kip in odlivanje pri Vladimirju Šebu v Zagrebu je financiral ameriški rojak in daljni Tavčarjev sorodnik John Thatcher. To je bilo prvo večje mecenstvo za figuralni spomenik po drugi svetovni vojni v Sloveniji. Postavitev je nadzoroval pisateljev sin Ante.

Debeljakovo ali K(a)rničnkovo domačijo sestavljata vzporedno stoječa nadstropna stanovanjska stavba in gospodarski objekt, ki sta na eni strani povezana z manjšim gospodarskim poslopjem in na drugi s povezovalnim zidom. Stavbni razvoj hiše je znan od 17. stoletja, ko se v arhivskih virih leta 1691 na enem od treh visoških gruntov že omenja Jakob Debellak (Debeljak, po domače Krničnk). Kakšna je bila podoba te prvotne stanovanjske hiše, ne vemo, leta 1725 pa je bila že zidana in nadstropna, kar dokazuje izvirna poslikava, odkrita med obnovo leta 1992. Hiša je bila znova povečana leta 1866, ko je bil vgrajen kamniti portal z letnico. Baročno fresko na pročelju je prenovil restavrador prof. France Kokalj leta 1992. Gospodarsko poslopje je zidano, v pritličju z za Poljansko dolino značilnimi stebri v vrstah, ki podpirajo oboke. Del domačije sta še nadstropna kašča s pomožnim objektom iz leta 1928 in lesen kozolec toplar. Ta domačija ohranja del kmetijske namembnosti, dopolnjene s turističnimi apartmaji.